

PROFILAREA INSTITUȚIILOR DE DEȚENȚIE PENTRU PUNEREA ÎN EXECUTARE A MĂSURILOR ȘI PEDEPSELOR PRIVATIVE DE LIBERTATE

Vladimir COJOCARU

Doctorand, Universitatea de Stat din Moldova,

Chișinău, Republica Moldova

e-mail: vvcojocaru81@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9838-7351>

Pedeapsa penală aplicată pentru restabilirea echității sociale, corectarea și resocializarea condamnatului, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni, impune necesitatea organizării măsurilor de executare adaptate atât specificului pedepsei cât și particularităților individuale ale persoanei condamnate. Respectiv, cea mai complexă sarcină revine sistemului de executare a pedepselor privative de libertate, fiindcă prin natura sa impune cele mai multe îngrădiri și restricții. Astfel, în procesul realizării scopului acesteia persistă riscul ca această măsură de pedeapsă să cauzeze suferințe fizice și să înjosească demnitatea persoanei condamnate. În prezentul articol ne-am propus să analizăm situația actuală din sistemul administrației penitenciare în partea ce vizează nivelul de implementare a cadrului normativ în domeniul repartizării persoanelor private de libertate pe tipuri de penitenciar și regimuri de detenție pentru executarea pedepsei. Respectiv, să apreciem în ce măsură acest sistem poate asigura atingerea scopului pedepsei aplicate.

Cuvinte-cheie: pedeapsă, penitenciar, persoană privată de libertate, drepturi, obligații, condiții de detenție, reintegrare socială.

PROFILE OF DETENTION INSTITUTIONS FOR THE IMPLEMENTATION OF MEASURES AND CUSTODIAL SENTENCES

Given that penal punishment is applied for the purpose of restoring social equity, correction and resocialization of the convict, as well as deterrence of further crime, it becomes imperative that penal enforcement measures are tailored according to both the specific features of the punishment and the individual characteristics of the convict. Therefore, the system of prison sentence enforcement faces a complex task because deprivation of liberty, by its nature, imposes a range of restrictions and limitations. In the process of enforcing prison punishments, there is a risk that punishment measures might cause physical damage and even downgrade the dignity of the convicted person. This article aims to analyse the current situation in the prison administration system in areas that regard the implementation of the legal provisions on prisoners' placement according to types of prisons and regimes. Moreover, the paper identifies gaps in the legal frameworks and formulates proposals for addressing the pinpointed issues. The relevance of this topic lies in the fact that the purpose of punishment can be fulfilled only when the system of prison regimes is applied by taking into consideration the individual psychological and social needs of the persons deprived of liberty.

Keywords: punishment, prison, person deprived of liberty, rights, obligations, conditions of detention, social reintegration.

PROFILAGE DES ÉTABLISSEMENTS DE DÉTENTION POUR L'APPLICATION DES MESURES ET DES PEINES PRIVATIVES DE LIBERTÉ

La sanction pénale appliquée pour le rétablissement de l'équité sociale, la correction et la resocialisation du condamné, ainsi que la prévention de la commission de nouveaux crimes, impose la nécessité d'organiser des mesures d'exécution adaptées à la fois aux spécificités de la peine et aux particularités individuelles du condamné. Respectivement, la tâche la plus complexe réside dans le système d'exécution des peines privatives de liberté, car de par sa nature, il impose le plus de restrictions et de restrictions. Ainsi, dans le processus de réalisation de son objectif, il existe un risque que cette mesure de punition provoque des souffrances physiques et porte atteinte à la dignité du condamné. Dans cet article, nous avons l'intention d'analyser la situation actuelle dans le système d'administration pénitentiaire dans la partie qui concerne le niveau de mise en œuvre du cadre normatif dans le domaine de la répartition des personnes privées de liberté par types de pénitenciers et de régimes de détention pour l'exécution de la peine. En conséquence, évaluons dans quelle mesure ce système peut assurer la réalisation de l'objectif de la peine appliquée.

Mots-clés: peine, pénitencier, personne privée de liberté, droits, obligations, conditions de détention, réinsertion sociale.

ПРОФИЛИРОВАНИЕ ПЕНИТЕНЦИАРНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ С ЦЕЛЬЮ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ИСПОЛНЕНИЯ НАКАЗАНИЙ В ВИДЕ ЛИШЕНИЯ СВОБОДЫ

Уголовное наказание, применяемое для восстановления социальной справедливости, исправления и ресоциализации осужденного, а также для предотвращения совершения новых преступлений, диктует необходимость организации мер принуждения, адаптированных к специфике приговора и индивидуальным особенностям осужденного. Соответственно, наиболее сложная задача принадлежит системе исполнения наказаний в виде лишения свободы, так как по своему характеру накладывает наибольшее количество ограничений и запретов. Таким образом, в процессе достижения своей цели существует риск того, что данная мера наказания причинит физические страдания и унизит достоинство осужденного. В данной статье мы намерены проанализировать текущую ситуацию в системе пенитенциарной администрации с точки зрения уровня реализации нормативно-правовой базы в сфере распределения лиц, лишенных свободы, по видам пенитенциарных учреждений и режимам содержания под стражей для исполнения наказания. Соответственно, оценим насколько эта система может обеспечить достижение цели примененного наказания.

Ключевые слова: наказание, пенитенциарное учреждение, лицо лишенное свободы, права, обязанности, условия содержания, социальная реинтеграция.

Introducere

Sistemul administrației penitenciare al Republicii Moldova a pășit pe calea reformelor începând cu etapa transferului responsabilității de administrare, de la Ministerul Afacerilor Interne către Ministerul Justiției. La aproximativ 24 de ani de activitate sub egida Ministerului Justiției, asemeni sistemelor penitenciare din Europa, sistemul autohton trebuie să gestioneze provocări similare: rată înaltă a recidivei, supraaglomerarea, nivel sporit al liderilor nefor-

mali asupra proceselor din penitenciare, pătrunderea obiectelor și substanțelor interzise în penitenciar, insuficiența personalului și, mai ales, insuficiența mijloacelor financiare.

Spre deosebire de alte sistemele penitenciare performante, ce au trecut deja la o abordare modernă a executării privării de libertate, sistemul administrației penitenciare al Republicii Moldova este nevoit să se adapteze progresiv și într-un ritm accelerat, la norme și standarde europene. Standarde

ce sunt conținute într-o listă complexă de principii, ce par a fi în puterea fiecărui stat a le implementa, indiferent de condițiile materiale.

Cu toate acestea, filosofia pedepselor privative de libertate, necesită a răspunde la două întrebări fundamentale: 1) De ce pedepsim? și 2) Ce fel de oameni ies din penitenciare? Conștienți fiind de faptul că pedeapsa nu este menită să provoace suferință, ci să reprezinte echivalentul pe plan sancționator al gradului de pericol social pe care îl prezintă fapta săvârșită și făptuitorul ei [1, p. 192].

Prin urmare preocuparea principală a sistemului de executare a măsurilor și pedepselor privative de libertate trebuie să o reprezinte respectarea drepturilor și libertăților persoanelor private de libertate, pentru a facilita procesul de reintegrare socială a acestora, prin complexul de activități și programe ce urmează a fi desfășurate cu participarea fiecărui deținut.

În prezent sistemul administrației penitenciare al Republicii Moldova este constituit din Administrația Națională a Penitenciarelor, 17 penitenciare, 2 instituții specializate (Centrul instructiv și Detașamentul cu destinație specială).

În sistemul administrației penitenciare, persoanele private de libertate se dețin în:

- penitenciare de tip închis (11 instituții, dintre care 4 cu statut de izolator de urmărire penală);
- penitenciare de tip semiînchis (3 instituții);
- un penitenciar pentru femei;
- un penitenciar pentru minori;
- un spital penitenciar.

În ce măsură sunt acestea suficiente pentru garantarea gestionării eficiente a tuturor persoanelor custodiate, pentru deținerea în siguranță și desfășurare corespunzătoare a activităților de reeducare și reintegrare socială. Aceasta reprezentând și problema abordată în cadrul prezentei lucrări.

Regimul penitenciar în sine constiuind, o problemă primordială a executării pedepsei privative de libertate, înrucât de felul regimului penitenciar depinde în cea mai mare măsură atingerea scopu-

lui executării pedepsei privative de libertate, acela al reeducării condamnatului și al abținerii lui de la comiterea de noi infracțiuni. În sens larg prin regim penitenciar se înțelege felul cum este organizată executarea pedepsei privative de libertate în penitenciar sau, altfel spus, felul cum este organizată viața și activitatea condamnatului în penitenciar pe durata executării pedepsei în scopul reeducării lui și prevenirii săvârșirii de noi infracțiuni [2, p. 113].

Corespunzător naturii problemei cercetate, am considerat necesar a utiliza pentru cercetare metoda logică, prin prezentarea situației la moment a fenomenelor și proceselor juridice cercetate. Analiza datelor statistice cu privire la populația penitenciară; analiza cadrului normativ general și cel de specialitate relevant. Compararea datelor privind capacitățile tehnice actuale ale penitenciarelor pentru asigurarea punerii în aplicare a cadrului normativ general. Concomitent a fost analizată nivelul reglementărilor juridice la nivel general și la nivelul actelor subordonate legii. De asemenea, am considerat necesar a recurge la metoda istorică, pentru a prezenta cum au evoluat în timp evenimentele ce vizează problema abordată, de asemenea, s-au analizat și practicile internaționale în acest domeniu.

Conținutul de bază al cercetării

La pronunțarea sentinței, în conformitate cu prevederile pct. 9 alin. (1) Articolul 385 al Codului de procedură penală, instanța decide inclusiv în privința tipului penitenciarului în care urmează persoana condamnată la privațiune de libertate să execute pedeapsa. Corespunzător, în dependență de gravitatea infracțiunii instanța stabilește categoria penitenciarului, conform art. 72 Cod penal al Republicii Moldova. Condițiile și particularitățile fiecărui tip de penitenciar fiind reglementate în secțiunea a 6-a a Codului de executare al Republicii Moldova. Pentru o înțelegere mai eficientă a specificului condițiilor funcționării tipurilor de penitenciare și regimurilor din cadrul acestora ne-am propus prezentarea rezumativă a conținutului acestora conform tabelului nr.1.

Tablelul 1.

Tipurile de penitenciare și regimurile de detenție ale acestora (art.72 CP, Secțiunea a 6-a CE)

În penitenciare de tip închis	În penitenciare de tip semiînchis	În penitenciare de tip deschis
Execută pedeapsa persoanele condamnate pentru infracțiuni deosebit de grave, excepțional de grave.	Execută pedeapsa persoanele condamnate la închisoare pentru infracțiuni ușoare, mai puțin grave și grave, săvârșite cu intenție.	Execută pedeapsa persoanele condamnate la închisoare pentru infracțiuni săvârșite din imprudență
Schimbarea categoriei penitenciarului se efectuează de către instanța de judecată în corespundere cu legislația.		
Particularitățile deținerii în regim inițial		
<p>Condamnații se dețin timp de până la șase luni din ziua intrării în penitenciar.</p> <p>Condamnații sânt repartizați în încăperi izolate cu cel mult 2 locuri;</p> <p>Condamnații sunt în drept a fi antrenați la munci care nu necesită ieșire din penitenciar.</p>	<p>Condamnații se dețin timp de până la trei luni din ziua intrării în penitenciar.</p> <p>Condamnații sânt repartizați în încăperi izolate cu cel mult 4 locuri;</p> <p>Condamnații sunt în drept a fi antrenați la munci care nu necesită ieșire din penitenciar.</p>	<p>Condamnații se dețin timp de până la o lună din ziua intrării în penitenciar.</p> <p>Condamnații sunt în drept a:</p> <p>a) se deplasa în intervalul de timp de la deșteptare până la stingere, în limitele sectorului de detenție;</p> <p>b) de a avea asupra lor și de a utiliza obiecte de valoare și bani.</p>
Particularitățile deținerii în regim comun		
<p>Condamnații sânt repartizați în încăperi izolate cu cel mult 4 locuri;</p> <p>Suplimentar la drepturile oferite în regim inițial condamnații pot:</p> <p>a) să fie antrenați în munci în afara penitenciarului, cu supraveghere;</p> <p>b) se pot deplasa liber în zona locativă și în încăperile de uz comun ale secției cu regim comun în timpul zilei.</p>	<p>Suplimentar la drepturile oferite în regim inițial condamnații pot:</p> <p>a) în intervalul de timp de la deșteptare până la stingere, să se deplaseze liber pe teritoriul penitenciarului în limitele stabilite de administrația penitenciarului;</p> <p>b) să fie antrenați în munci în afara penitenciarului, cu condiția asigurării supravegherii permanente.</p>	<p>Suplimentar la drepturile oferite în regim inițial condamnații pot:</p> <p>a) fi antrenați la muncă în afara penitenciarului fără supraveghere;</p> <p>b) beneficia de o deplasare de scurtă durată de până la 5 zile în afara penitenciarului pentru vizitarea familiei.</p>

Particularitățile deținerii în regim de resocializare		
Suplimentar la drepturile oferite în regim inițial și comun condamnații pot beneficia de dreptul:	Suplimentar la drepturile oferite în regim inițial și comun condamnații pot beneficia de dreptul de a:	Suplimentar la drepturile oferite în regim inițial și comun condamnații pot beneficia de dreptul de a locui împreună cu familia într-un spațiu locativ din apropierea penitenciarului
a) să se deplaseze pe teritoriul penitenciarului în limitele stabilite de administrație;	a) deține obiecte de valoare și bani;	
b) să fie antrenați în munci în afara penitenciarului cu condiția asigurării supravegherii permanente.	b) munci în afara penitenciarului fără supraveghere;	
	c) se deplasa pentru o durată de până la 5 zile în afara penitenciarului pentru vizitarea familiei.	
În regim comun și în regim de resocializare condamnații pot fi antrenați în munci în afara penitenciarului dacă dispun de dreptul de deplasare fără escortă.		
Programul zilei		
<ul style="list-style-type: none"> • În fiecare instituție penitenciară se stabilește un program zilnic al activităților, strict reglementat în funcție de specificul categoriei penitenciarului, regimului de detenție, antrenării deținuților la diverse munci sau lucrări, de anotimp, de amplasarea penitenciarului și de alte circumstanțe concrete. • Programul zilei cuprinde: deșteptarea, toaleta de dimineață, exerciții de înviorare, orele de masă, repartizarea pe sectoarele de muncă, orele de lucru și studii, orele destinate măsurilor educative și sportive etc. Totodată, sânt prevăzute 8 ore de somn. neîntrerupt și acordarea de timp liber deținuților. 		

Sursa: Elaborat de autor.

Analizând conținutul fiecărui tip de penitenciar și a regimurilor stabilite pentru fiecare dintre acestea, constatăm că, plasarea în detenție a persoanelor pentru executarea pedepsei privative de libertate este una rigidă în sensul individualizării executării pedepsei privative de libertate și fără careva condiții esențiale de diferențiere a condițiilor de executare a pedepselor privative de libertate. Astfel, identificăm că principalele diferențe între tipurile de penitenciare sunt:

1. Gravitatea infracțiunilor pentru care sunt condamnate persoanele.
2. Durata până când pot fi deținute persoanele private de libertate în cele trei regimuri.
3. Numărul maxim de persoane admis a fi deținute într-o celulă.
4. Posibilitatea de a munci și a se deplasa în afara penitenciarului, cu sau fără escortă.

Analizând, atât reglementările actuale cât și situația la zi conchidem că, în realitate nu identificăm diferențe relevante între condițiile de executare a pedepsei privative de libertate dintre penitenciarul de tip închis și penitenciarul de tip semiînchis. Astfel, la nivel de cadru normativ identificăm o reglementare insuficientă a particularităților tipurilor de penitenciare și a regimurilor de detenție ce necesită a fi instituite pentru gestionarea eficientă a persoanelor deținute, corespunzător a realiza calitativ lucrul de pregătire pentru eliberare și reintegrare socială.

Sarcina plasării în spațiile de detenție conform criteriilor enunțate este complicată, inclusiv din cauza sistemului actual de repartizare a persoanelor pentru executarea pedepselor conform tipului de penitenciar și regimurilor de detenție.

Astfel, sistemul penitenciar național este organizat diferit de practica europeană, unde nu există noțiunea „tip de penitenciar”, în aceste state penitenciarele dispun doar de regimuri de detenție. Astfel, în țările Uniunii Europene pot fi întâlnite regimuri de detenție: deschis, semideschis, închis și de maximă siguranță, sau stabilite sectoare cu diferite nivele de securitate numite convențional blocul de nivelul A, nivelul B, C sau D.

Analizând evoluția reglementărilor privind tipurile și regimurile instituțiilor de detenție constatăm că, în perioada 1940 – 1961, în Republica Moldova a lipsit legislația penală și execuțional-penală proprie, fiind impusă în acest domeniu legislația RSS Ucrainene. La 25 decembrie 1958 au fost adoptate Bazele legislației penale ale URSS și ale republicilor unionale, în temeiul cărora a fost adoptat și primul Cod penal al RSS Moldovenești din 24 martie 1961 și care a fost în vigoare, timp de aproximativ 30 de ani. Ulterior au apărut primele acte normative speciale care reglementau exclusiv punerea în executare a pedepselor penale, astfel, la 22 iunie 1993, a fost adoptat Codul de executare a sancțiunilor de drept penal, care a intrat în vigoare în ianuarie 1994, iar la 20 decembrie 1994, de către Guvern, a fost aprobat Statutul executării pedepsei de către condamnați, care a intrat în vigoare în martie 1997. La etapa respectivă, reglementările aprobate practic au preluat, cu mici schimbări, structura organizatorică, atribuțiile și procedurile în domeniul executării pedepselor penale existente anterior. Astfel, conform prevederilor art.62 al Codului de executare a sancțiunilor de drept penal adoptat în anul 1993, condamnații la privațiune de libertate executau pedeapsa în următoarele tipuri de penitenciare: a) coloniile de corecție (cu regim comun; regim sever; colonii-așezări, colonii speciale pentru deținere în condiții de izolare strictă a recidiviștilor deosebit de periculoși); b) coloniile de reeducare; c) închisorile; d) izolatoarele de anchetă penală și e) spitale penitenciare. În

coloniile de toate tipurile, puteau fi create sectoare pentru deținerea izolată a condamnaților de diferite categorii. Revizuirea tipurilor instituțiilor de detenție ale Republicii Moldova în formula actuală s-a realizat odată cu aprobarea în anul 2002 a Codului penal și a Codului de executare în anul 2005. Constatăm că acestea au fost organizate în următoarele tipuri de penitenciare: coloniile așezare în penitenciare de tip deschis, coloniile de corecție (cu regim comun și regim sever) în penitenciare de tip semiînchis și închisorile în penitenciare de tip închis [3, p. 17].

Pentru o gestionare eficientă a persoanelor private de libertate din perspectiva lucrului socio-educativ și ocupațional, fiecare penitenciar ar fi necesar să dispună de condiții pentru funcționarea tuturor regimurilor enunțate. Totuși, având în vedere faptul că penitenciarele ce funcționează astăzi în țările Consiliului Europei preponderent au fost construite în secolele XIX – XX, acestea pot corespunde condițiilor de instituire doar unor regimuri de detenție, din acest considerent derivă necesitatea profilării instituțiilor penitenciare. Profilare ce este determinată, reiterăm, de regimurile ce le poate asigura această instituție penitenciară.

În aceste condiții, constatăm că sistemul administrației penitenciare al Republicii Moldova și în particular instituțiile penitenciare se confruntă cu o problemă fundamentală în ceea ce vizează separarea sectoarelor de detenție, astfel ca persoanele private de libertate să fie deținute, conform tipului de penitenciar și regimului de detenție. Corespunzător, penitenciarele Republicii Moldova, cu excepția izolatoarelor de urmărire penală, Penitenciarul nr. 1 - Taraclia, Penitenciarul nr. 10 - Goian și Penitenciarul nr. 12 - Bender, în interiorul perimetrului păzit dispun doar de două sectoare izolate și anume: sectorul de deținere a persoanelor în condițiile regimului inițial și zona locativă unde majoritatea persoanelor deținute sunt amplasate în blocurile de detenție cu curți comune în care se deplasează pe parcursul zilei.

Sarcina separării efective a persoanelor deținute devine și mai dificilă în condițiile în care, punerea în executare a măsurilor și pedepselor privative de libertate necesită inclusiv amenajarea spațiilor de detenție, astfel ca să ofere administrației locului de detenție posibilități reale de separare a persoanelor conform criteriilor stabilite de legislația execuțional-penală, stabilite conform criteriilor Codului de executare al Republicii Moldova la art. 205 și art.304 și anume că în penitenciare trebuie să se dețină separat:

- a) femeile - de bărbați;
- b) minorii - de adulți;
- c) persoanele aflate sub arest preventiv - de condamnați;
- d) persoanele condamnate pentru prima dată - de persoanele condamnate care anterior au executat pedeapsa închisorii și care au antecedente penale nestinse;
- e) condamnații la pedeapsa detențiunii pe viață - de ceilalți condamnați;
- f) condamnații pentru săvârșirea infracțiunii cu participare - de ceilalți participanți la aceeași infracțiune;
- g) condamnații transferați în regim inițial de deținere în calitate de sancțiune disciplinară - de condamnații aflați în regim inițial pentru prima dată;
- h) condamnații care, în virtutea funcțiilor ocupate anterior, pot fi amenințați cu răzbunarea - de ceilalți condamnați;
- i) condamnații care beneficiază de dreptul de a se deplasa fără escortă sau însoțire - de ceilalți condamnați.

În scopul sporirii siguranței condamnaților sau creării condițiilor pentru tratamentul lor conform, alin. 2 al art. 205 Cod de executare, permite ca,

administrația penitenciarului să poată aplica și alte criterii de deținere separată a condamnaților decât cele prevăzute în alin. (1) al articolului enunțat. Iar, deținerea separată a condamnaților în penitenciar nu trebuie să aibă caracter discriminatoriu sau să lezeze demnitatea umană. Astfel, identificăm necesitatea reglementării la nivel de acte interne ale Administrației Naționale a penitenciarelor a criteriilor suplimentare ce necesită a fi stabilite pentru organizare executării măsurilor și pedepselor privative de libertate pentru:

- a) protecția anumitor categorii de deținuți;
- b) mame cu copii;
- c) deținuți cu tulburări psihice grave, inclusiv cele provocate de alcool sau alte substanțe psihoactive;
- d) arestații contravenționali;
- e) comunități terapeutice, etc.

Concomitent, alin. (5)-(6) al art.11 al Legii 300/2017, cu privire la sistemul administrației penitenciare prevede că într-o instituție penitenciară indiferent de tipul acesteia pot fi create sectoare distincte de detenție, ce vor corespunde unui alt tip de penitenciar decât cel atribuit instituției respective, cu respectarea particularităților prevăzute de Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443-XV din 24 decembrie 2004. Astfel, prin ordinul Ministrului Justiției nr. 339 din 15 mai 2018, s-au stabilit tipurile de penitenciare și sectoarele create în cadrul acestora. Analizând prevederile ordinului MJ menționat anterior și reprezentându-le schematic conform tabelului nr. 2, constatăm că în toate penitenciarele au fost create sectoare de detenție menite să dețină persoane în condițiile diferitor tipuri de penitenciare, cu excepția Penitenciarului nr. 15 - Cricova și spitalului penitenciar.

Tabelul 2

Condițiile de detenție în penitenciare în Republica Moldova

	Penitenciarul nr.1 (tip închis)	Penitenciarul nr.2 (tip semiînchis)	Penitenciarul nr.3 (tip închis)	Penitenciarul nr.4 (tip semiînchis)	Penitenciarul nr.5 (izol. de urm. pen.)	Penitenciarul nr.6 (tip închis)	Penitenciarul nr.7 (tip închis)	Penitenciarul nr.8 (tip închis)	Penitenciarul nr.9 (tip închis)	Penitenciarul nr.10 (pentru minori)	Penitenciarul nr.11 (izol. de urm. pen.)	Penitenciarul nr.12 (tip închis)	Penitenciarul nr.13 (izol. de urm. pen.)	Penitenciarul nr.15 (tip închis)	Penitenciarul nr.16 (spital penitenciar)	Penitenciarul nr.17 (izol. de urm. pen.)	Penitenciarul nr.18 (tip semiînchis)
Plafon de detenție (nr. locuri)	336	286	307	713	170	693	231	279	467	64	258	261	570	470	462	516	652
Numărul deținuților la 01.01.2021	345	352	362	748	143	724	289	117	513	32	314	110	773	512	159	243	693
Sector de detenție pentru penitenciar de tip închis	regim inițial	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	-
	regim comun	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	-
	regim resocializare	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	✓		-	-
Sector de detenție pentru penitenciar de tip semiînchis	regim inițial	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-		✓	✓
	regim comun	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	-		-	✓
	regim resocializare	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	-		-	✓
Sector de detenție pentru penitenciar de tip deschis	regim inițial	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	-		-	✓
	regim comun	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	-		-	✓
	regim resocializare	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	-		-	✓
Sector de detenție pentru izolator de urmărire penală	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	-		✓	-

Sursa: Elaborat de autor.

Astfel, identificăm situații în care majoritatea instituțiilor penitenciare în conformitate cu ordinul Ministerului Justiției nr. 339 din 15 mai 2018, cu privire la stabilirea tipului de penitenciar și sectoarelor din cadrul acestuia ar trebui să conțină cel puțin 12 sectoare distincte de detenție corespunzătoare fiecărui tip de penitenciar și regim de detenție (inițial, comun și de resocializare pentru fiecare tip de penitenciar).

Reorganizarea cadrului instituțional în care-și va executa pedeapsa persoana privată de libertate este necesară și pentru sporirea capacităților de supraveghere și organizare eficientă a lucrului socio-educativ, din motiv că un mediu penitenciar fără control este propice, inclusiv pentru a da naștere unor comportamente deviate pe care cei condamnați și le însușesc. De aceea, pentru ameliorarea situațiilor grave este esențial ca organizarea sectoarelor distincte de detenție să faciliteze fazele procesului educational, și anume: în prima fază a întemnițării, când apar fenomene de agitație psihică, anxietate, lipsă de apetit față de alimentația primită etc., toate acestea incluzându-se în simptomele psihologiei întemnițării; în faza a doua, când cel întemnițat începe să simtă profund impactul cu închisoarea, datorită limitării majore a spațiului de mișcare și organizare a timpului, ceea ce duce la o tendință de apărare a propriului teritoriu; în a treia fază, când persoana condamnată simte o frustrare din cauza organizării timpului impus de regulamentul de ordine interioară; în faza a patra, când prin renunțarea la anumite obiecte de uz personal, prevăzută de ordinea interioară, se accentuează sentimentul de frustrare și pentru faza a cincina, în cadrul contactului cu subcultura carcerală. Prin urmare, datorită mediului în care este nevoit să-și petreacă perioada de detenție, cel condamnat își formează o viziune nouă despre propria persoană și totodată este nevoit să-și alcătuiască o “strategie de supraviețuire”, ce-l va ajuta să facă față greutăților și tuturor situațiilor cu care nu s-a confruntat în libertate [4, p. 211].

Constatăm astfel o problemă de nivel conceptual în partea ce vizează aprecierea categoriilor de sectoare /secții ce necesită a fi prezente în instituția de detenție pentru gestionarea eficientă a persoanelor deținute. Aceasta deoarece, regimul de executare a pedepsei privative de libertate în penitenciar nu constă într-o simplă izolare, ci într-un regim cu un conținut bogat, format din diverse aspecte ale vieții și activității condamnatului în timpul executării pedepsei în penitenciar [5, p. 86].

În această privință penitenciarele trebuie să dispună de spații compartimentate pentru plasarea corespunzătoare pe secții a persoanelor private de libertate conform situației procesuale la care se află, nivelului de pericolozitate ce-l prezintă pentru sine și cei din jur, precum și rigorilor stabilite de planul individual de executare a pedepsei desigur tacticii de interacțiune și conduitei cu aceștia de către angajații penitenciarului. În special pentru gestionarea categoriilor dificile și periculoase, în aceste cazuri executarea pedepselor ridicând numeroase probleme de genul: regimului special – mai sever – de detenție, măsuri de pază și supraveghere stricte, regim de muncă, de ordine și disciplină aparte [6, p. 94].

Deci, în dependență de profilul persoanelor private de libertate, instituțiile de detenție trebuie să dispună de secții separate, care să permită mișcarea acestora între sectoare în dependență de nivelul de executare a obiectivelor stabilite în planul de executare al pedepsei, iar decizia trecerii dintr-un regim în altul trebuie să fie luată de către administrația locului de detenție.

Prin urmare, regimul penitenciar este o problemă importantă a executării pedepsei privative de libertate, fiindcă de felul regimului penitenciar depinde, în cea mai mare măsură, atingerea scopului executării pedepsei privative de libertate, acela al reeducării condamnatului și la abținerea lui de la comiterea de noi infracțiuni. Se poate spune astfel că prin regim penitenciar, în sens larg, se înțelege felul cum este

organizată executarea pedepsei privative de libertate în penitenciar sau felul cum este organizată viața și activitatea condamnatului în penitenciar pe durata executării pedepsei în scopul reeducării și al prevenirii comiterii de noi infracțiuni [7, p. 98].

La data de 01.07.2021, în penitenciarele Republicii Moldova 5367 de persoane își executau pedeapsa privativă de libertate. Conform evidenței statistice [8] prezentate semestrial de către Administrația națională a penitenciarelor, constatăm că doar 72 de persoane sunt condamnate pentru executarea pedepsei închisorii în condițiile penitenciarului de tip deschis, 2606 de persoane sunt condamnate pentru executarea pedepsei închisorii în condițiile penitenciarului de tip semiînchis și 2651 de persoane sunt condamnate pentru executarea pedepsei închisorii în condițiile penitenciarului de tip închis. În condițiile în care numărul persoanelor ce-și execută pedeapsa în condițiile penitenciarelor de tip închis și semiînchis este aproximativ același, ne-am propus să analizăm disponibilitatea de locuri conform datelor pașaportizării anuale a spațiilor de detenție din sistemul administrației penitenciare a Republicii Moldova. Am constatat că doar 8 penitenciare dispun de spații pentru deținerea persoanelor în condițiile penitenciarului de tip închis, conform tabelului nr. 3

Tabelul nr. 3

Nr.	Instituția Penitenciară	Total locuri deținere permanentă
1.	Penitenciarul nr. 1-Taraclia	300
2.	Penitenciarul nr. 3-Leova	138
3.	Penitenciarul nr. 5-Cahul	110
4.	Penitenciarul nr. 10-Goian	60
5.	Penitenciarul nr. 11-Bălți	267
6.	Penitenciarul nr. 12-Bender	165
7.	Penitenciarul nr. 13-Chișinău	505
8.	Penitenciarul nr. 17-Rezina	329
Total		1874

Totuși, cele 1874 de locuri de detenție permanentă în spații de tip celulă disponibile sunt calculate împreună cu cele aproximativ 1100 de locuri destinate pentru deținerea arestaților preventiv. Constatăm deci, că celor 2651 de persoane condamnate la executarea închisorii în condițiile penitenciarului de tip închis le revin doar 774 de locuri.

Totodată, pentru deținerea în condițiile penitenciarului de tip semiînchis instituțiile penitenciare dispun de 4116 de locuri de deținere în spații comune de tip baracă, conform tabelului nr. 4.

Tabelul nr. 4

Nr.	Instituția penitenciară	Nr. de locuri	Instituția penitenciară	Nr. de locuri
1.	Penitenciarul nr. 1-Taraclia	54	Penitenciarul nr. 9-Pruncul	428
2.	Penitenciarul nr. 2-Lipcani	315	Penitenciarul nr. 10-Goian	4
3.	Penitenciarul nr. 3-Leova	239	Penitenciarul nr. 12-Bender	25
4.	Penitenciarul nr. 5-Cahul	50	Penitenciarul nr. 13-Chișinău	31
5.	Penitenciarul nr. 4-Cricova	758	Penitenciarul nr. 15-Cricova	406
6.	Penitenciarul nr. 6-Soroca	716	Penitenciarul nr. 16-Pruncul	22
7.	Penitenciarul nr. 7-Rusca	214	Penitenciarul nr. 17-Rezina	12
8.	Penitenciarul nr. 8-Bender	206	Penitenciarul nr. 18-Brănești	636

Numărul locurilor de detenție permanentă specificate la Penitenciarul nr. 1 - Taraclia; Penitenciarul nr. 5 - Cahul; Penitenciarul nr. 10 - Goian; Penitenciarul nr. 12 - Bender; Penitenciarul nr. 13 - Chișinău; Penitenciarul nr. 16 - Pruncul; Penitenciarul nr. 17 - Rezina, sunt destinate pentru deținerea condamnaților din cadrul sectoarelor de deservire gospodărească; sectoarelor de detenție comună de

tip baracă; sectoarelor de tip deschis; sectoarelor de deținere a femeilor gravide și a mamelor care au copii mai mici de 3 ani.

Totodată, menționăm faptul că datele prezentate în tabele nr. 3 și nr. 4 reprezintă numărul de locuri disponibile pentru deținerea permanentă a persoanelor private de libertate.

Suplimentar condițiilor de infrastructură reiterăm și o altă problemă majoră ce determină rigiditatea sistemului de punere în executare a pedepsei privative și anume imposibilitatea modificării tipului de penitenciar stabilit de către instanța de judecată, în conformitate cu norma cuprinsă la al. 7 art. 72 Cod penal. În practică norma respectivă poate fi pusă în aplicare în cazul în care persoana condamnată în timpul executării pedepsei este din nou condamnată pentru o altă faptă mai gravă pentru comiterea căreia legislația prevede executarea pedepsei într-un penitenciar de o categorie (tip) mai aspră, deoarece în caz contrar condamnatul are deja o pedeapsă ce urmează a fi executată într-un penitenciar de o anumită categorie și stabilirea prin noua sentință a tipului mai blând de penitenciar nu poate anula sentința existentă. De asemenea, schimbarea tipului de penitenciar poate fi realmente realizat și în situații de modificare a legii penale ce îmbunătățește situația condamnatului, dosarele examinându-se de către instanța de judecată în modul prevăzut la art. 469 alin. (1) pct. 14), la art. 470–471¹ din Codul de procedură penală. Corespunzător, persistă necesitatea intervențiilor la nivel de reglementare pentru organizarea plasării persoanelor private în regimuri adecvate de executare a pedepsei.

Prin termenul regim adecvat trebuie să înțelegem acea formă concretă de aplicare a tratamentului penitenciar, cu mențiunea că trebuie să se țină cont de anumite criterii: separarea deținuților pe secții și camere de detenție, după categorii penale, după natura infracțiunilor săvârșite, după durata pedepselor, starea de recidivă, pericolozitatea socială și publică, după vârstă și sexe [9, p. 25].

În partea ce vizează stabilirea regimurilor de detenție pentru fiecare penitenciar în parte constatăm o situație favorabilă procesului de individualizare a executării pedepsei determinat de posibilitatea oferită de prevederile art. 219 alin. (4) ale Codului de executare, prin intermediul cărora transferarea condamnatului dintr-un regim de deținere într-un alt regim de deținere, în cadrul aceluiași penitenciar, se efectuează în temeiul hotărârii comisiei înființate în penitenciar. Iar, conform articolelor 249, 250 și 251 ale Codului de executare, persoanele private de libertate pot fi deținute în regimul initial chiar și o zi, dacă administrația penitenciarului consideră că aceasta poate fi deținută în condițiile regimului comun. Totuși, decizia administrației de transfer în regim comun este preponderent determinată de lipsa locurilor de detenție ce ar corespunde cerințelor regimului initial.

Concluzii și recomandări

În încheiere, constatăm o situație confuză în privința organizării sistemului de executare a pedepselor privative de libertate. Pe deoparte identificăm rigiditatea reglementărilor imperative ale legislației penale în partea ce vizează stabilirea tipurilor de penitenciar și flexibilitatea progresistă a reglementărilor execuțional penale. Totuși, considerăm că anume din acest motiv, inclusiv cel de inadaptare a condițiilor de infrastructură, determină astăzi o neconcordanță a situației juridice de stabilire a tipului de penitenciar și regimului de executare a pedepsei și condițiilor reale în care se dețin persoanele private de libertate. Această situație determină ca majoritatea instituțiilor de detenție să-și stabilească sectoare pentru toate tipurile de penitenciar și regimurilor de detenție, dar în realitate persoanele în detenție sunt deținute în comun. Izolarea pe sectoare, ce ar preveni contactul fizic cu deținuții de la regim comun, fiind realizată doar între sectoarele de detenție destinate pentru carantină, izolare disciplinară și deținuții plasați con-

form art.206 Cod de executare. Lipsa reglementărilor determină ca instituțiile de detenție să nu-și poată realiza sarcina de adaptare a spațiilor, inclusiv din motiv că bugetarea cheltuielilor capitale conform legislației trebuie să fie determinate de prevederile cadrului normativ, ce trebuie să expună clar condițiile de amenajare și cerințele de siguranță necesar a fi asigurate pentru asigurarea corespunzătoare a executării pedepsei privative de libertate.

Pentru realizarea intervențiilor necesare soluționării problemei abordate, considerăm necesar a realiza modificarea Codului penal, Codului de procedură penală și Codului de executare, pentru renunțarea la noțiunea de tip de penitenciar. Reglementarea clară a regimurilor de detenție și condițiilor tehnice necesar a fi întrunite de către instituția de detenție, inclusiv de persoana privată de libertate pentru a accede în regimuri mai detașate. Instituirea la nivelul sistemului administrației penitenciare a unui mecanism eficient de evaluare și repartizare a deținuților pentru executarea pedepsei privative de libertate în diferite regimuri de detenție astfel ca plasarea persoanelor în penitenciare să fie dispusă de către instanța de judecată, iar repartizarea în diferite regimuri de detenție. Aprobarea prin ordinul Directorului Administrației Naționale a Penitenciarelor a ordinului de stabilire a profilului penitenciarului reieșind din regimurile de detenție reale ce le poate asigura fiecare instituție penitenciară în parte. Compartimentarea spațiilor de detenție și curților de plimbare pentru conturarea diferențelor condițiilor

de detenție în diferite regimuri de detenție, pentru motivarea deținuților a avea comportament prosocial și a contribui la îndeplinirea planului individual de executare a pedepsei privative de libertate. Diversificarea gamei de activități ocupaționale la care să poată fi încadrate persoanele private de libertate, pentru obținerea de cunoștințe și abilități ce le vor fi utile pentru procesul de reintegrare socială.

Referințe bibliografice

1. RUSU, Marcel Ioan. *Drept Penal - partea generală*. Editura "Alma Mater" Sibiu, 2003.
2. NICOLAE, Nicolae-Anghel. *Dreptul executării sancțiunilor penale*. Editura Universității Titus Maiorescu, București 2002.
3. LAȘCU, Mihai, MĂNTĂLUȚĂ, Svetlana. *Drept execuțional penal*. Universitatea de Criminologie, Chișinău, 2003.
4. FLORIAN, Ivan. *Criminologie și știință penitenciară*. Ed. Presa Universitară Română, Timișoara, 2002.
5. OANCEA, Ion. *Drept execuțional penal*. Editura All Educational S.A., 1998.
6. BARBU, G. S., ȘTEFAN, A. *Drept execuțional penal*. Editura All Beck, București, 2005.
7. POP, Traian. *Drept penal comparat. Penologie și știință penitenciară*. Cluj 1924.
8. https://drive.google.com/file/d/1lf0XLQEa_8si1CQ0bvaOzj7ILOJuHgwn/view.
9. PETRACHE, Zidaru. *Sistemul penitenciar în România. Note de curs*. Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, București, 1992.